

Les escoles de treball social a Catalunya (1932-2009): Un viatge a través de la formació

Carme Fernández Ges (Coord.), Teresa Crespo Julià, Jose Fernández Barrera, Montse Feu Closas, M. Lluïsa Marrugat Prió, Xavier Pelegrí Viaña, Pilar Porcel Omar, Cristina Rimbau Andreu, Teresa Rossell Poch i Ramona Torrens Bonet. Barcelona: Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya, 2023. 371 p.

Montserrat Mestres i Angla¹

Per citar: Mestres i Angla, Montserrat. (2024). [Ressenya del llibre *Les escoles de treball social a Catalunya (1932-2009): Un viatge a través de la formació*, de Carme Fernández Ges (Coord.), Teresa Crespo Julià, Jose Fernández Barrera, Montse Feu Closas, M. Lluïsa Marrugat Prió, Xavier Pelegrí Viaña, Pilar Porcel Omar, Cristina Rimbau Andreu, Teresa Rossell Poch i Ramona Torrens Bonet]. *Revista de Treball Social*, 226, 219-221. <https://doi.org/10.32061/RTS2024.226.11>

El llibre que ha publicat el Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya sobre les escoles de treball social a Catalunya (novembre 2023) és, deixeu-m'ho dir, una autèntica joia. A càrrec del Seminari Permanent d'Història del Treball Social del mateix Col·legi, i amb un destacable esforç de recerca, recopilació de memòria i d'informació oral, escrita i gràfica, nou docents amb responsabilitats de les diferents escoles –coordinats per Carme Fernández Ges, també professora universitària– ens presenten un interessant relat que recull, de forma sistematitzada i documentada, la trajectòria de les sis escoles que varen haver-hi a Catalunya, sense deixar de fer una breu referència a l'existència de curta durada d'una altra escola masculina i la delegació de l'escola de la Universitat de Girona. Escoles que varen assumir la responsabilitat de formar i preparar per a la pràctica professional els molts treballadors socials de l'època (assistents socials / diplomats en Treball Social), que van lluitar aferrissadament per innovar i adequar els plans d'estudis a la realitat i necessitats socials, i alhora van treballar sense treva per aconseguir el reconeixement universitari dels estudis fins a aconseguir-ne la plena integració en el marc europeu d'educació superior i la implementació del grau. Dues d'aquestes escoles, la de Manresa i la de Sabadell-Terrassa, van haver de tancar durant aquest procés. Quatre varen tenir continuïtat i constituïren la llavor que ha germinat en els estudis universitaris actuals.

¹ Diplomada en Treball social i llicenciada en Antropologia Social. Actualment jubilada. mestresangla@hotmail.com

Ens trobem davant d'un llibre de 371 pàgines que, d'entrada, ens pot semblar dens i difícil de digerir. Però us ben asseguro que no és així. El llibre, dedicat a Montserrat Feu, *in memoriam*, conté la presentació de la degana, un pròleg a càrrec de la coordinadora del llibre, un apartat dedicat al context sociopolític, un altre apartat dedicat al context institucional de les escoles de treball social i sis apartats diferenciats per a cada una de les escoles: ICESB - Fundació Pere Tarrés; Càtedra de Psiquiatria de l'Hospital Clínic - Universitat de Barcelona; Sabadell-Terrassa; Torras i Bages de Manresa; Tarragona, i finalment Lleida. El llibre acaba amb un epíleg i una breu presentació de cada una de les autores i l'autor.

Els dos apartats de context ens ajuden a situar-nos en les circumstàncies polítiques, socials i institucionals que varen viure les escoles, i a entendre a què varen haver de fer front, totes per igual. La primera escola s'inicia durant el temps de la II República, estroncada per la Guerra Civil espanyola, i després el llarg període de la dictadura franquista, la posterior transició democràtica i els últims anys amb plena democràcia. Cada època amb els seus problemes, les seves institucions i organitzacions rellevants i, per descomptat, els seus reptes socials i econòmics. Institucionalment, podem veure com va afectar el marc legislatiu, des del reconeixement oficial dels estudis l'any 1967 fins a aconseguir la diplomatura i l'adscripció a les universitats, i més endavant el llarg camí per aconseguir una llicenciatura i, com a resultat, la integració dels estudis en el nou marc europeu d'estudis superiors com a grau. Una trajectòria plena d'entusiasme, esforç i compromís, però també plena de dificultats, reivindicacions, negociacions, treball interuniversitari i lluita decidida per obtenir el reconeixement d'una pràctica i un saber necessari i de gran valor en el camp de les ciències socials.

En els apartats següents, cada escola és narrada de forma autònoma i, tot i que alguns esdeveniments ja descrits poden semblar repetitius perquè totes les escoles varen compartir un camí semblant –els plans d'estudis, per exemple–, es presenten vinculats a les particularitats i diferències viscudes per cada una. Cada escola, malgrat les similituds, es va trobar amb unes circumstàncies concretes que la feren única i que, analitzades en conjunt, ens mostren una pluralitat extraordinària i rica de fets i d'actors implicats. Moltes persones han treballat a favor del treball social com a peça fonamental en la construcció d'una societat més justa i igualitària. Tenim un exemple d'aquesta riquesa només observant-ne els diversos orígens. Podem veure-hi des de professionals del món sanitari, com ara el Dr. Sarró en el cas de l'escola del Clínic, que va derivar a l'escola de la Universitat de Barcelona, fins a personatges vinculats a institucions, com ara la Sra. Antònia Farreras i el conseller Raül Roviralta en el cas de l'ICESB, o persones amb interessos socials/polítics emparats per l'Església catòlica, com en el cas de Manresa i comunitats religioses en els inicis a Tarragona. També organitzacions no governamentals, com la Creu Roja a Lleida, o fins i tot persones del teixit empresarial en el cas de Sabadell-Terrassa.

Val a dir que, a l'hora d'explicar-nos el passat, cada autora o autor ho fa, com no podia ser d'una altra manera, amb una veu i expressió pròpies

i diferenciades. Mentre alguns autors han hagut de recórrer a fonts orals, per impossibilitat de disposar de documents i memòries escrites, altres han hagut de fer un exercici per sintetitzar la gran quantitat d'informació disponible. Però aquestes diferències donen una imatge plural, dinàmica, generosa de la seva trajectòria, i faciliten al lector una lectura amable i no monòtona que permet poder llegir-lo per parts, o centrar-se sols en un dels apartats. Incorpora, en la mesura del possible, material gràfic que acompanya els relats: fotografies, retalls de premsa, fulletons, cartells... També es fa menció, és clar, de tots els equips directius, professors i personal no docent, de la vida de l'alumnat, en definitiva, d'aquelles persones que es varen significar per la seva dedicació i contribució.

El llibre constitueix un referent de gran valor per a la professió. No sols per recuperar una part important de la seva història, sinó, com diu la coordinadora del llibre al pròleg (p. 11): "La utilitat de la recerca radica en aprendre del passat per construir un futur millor".

Deixar una empremta que ajudi a la reflexió, a la comprensió dels fets, l'esforç, el compromís i que derivin a poder encoratjar les generacions futures a seguir en l'àrdua tasca de superació. Des d'aquest enfocament, el llibre constitueix un referent no sols per a la professió i la docència, sinó per a tota aquella persona que tingui interès a compartir i aprofundir per treballar i implicar-se en un futur compartit a Catalunya. Perquè en el llibre queda palès de quina manera les escoles i la professió han quedat ancorades, alhora, a la història del nostre país, el seu compromís amb els múltiples reptes socials en cada moment. Podem observar com varen anar més enllà del tema purament acadèmic i varen obrir les portes a tothom que desitjava comprendre i millorar el seu entorn amb afany de justícia i en defensa dels drets humans: conferències, taules rodones, investigacions i/o publicacions, viatges, intercanvis internacionals, mobilitzacions... En una paraula, varen ser presents en el present de cada moment, i varen treballar amb tots aquells ciutadans, grups i institucions que tenien una mirada humanitzada, solidària, amb l'esperança d'un demà millor per a tothom.

Com anteriorment he dit, crec que és un llibre de molt interès no sols per a la professió sinó per a qualsevol ciutadà curiós i àvid de saber, ja que forma part de la història del país. Voldria agrair sincerament a les autores i l'autor per tot l'esforç fet i pel llegat que ens ofereixen. Transmeten una alta estima i vocació a la professió i a la docència, alhora que rigor i compromís vers un futur de superació. La més sincera felicitació a tots ells, amb l'esperança que el seu treball i tenacitat siguin valorats i serveixin d'exemple.